

Undervisningsmateriale til lyd i udskolingen

Historien om en moder

Af H. C. Andersen

**Undervisningsmateriale af
Kia Lundsgaard**

Indhold

Introduktion til undervisningsforløbet	3
Lektionsplan	4
Forforståelse	4
Første lyt	5
Andet lyt.....	6
Tredje lyt	7
Perspektivering	8
Afslutning	9
H.C. Andersen.....	10
Sorg, børnedødelighed og Gud i 1800-tallet.....	11
Reallyde og effektlyde.....	12
Arbejdsark 1: Anslaget	14
Arbejdsark 2: Arbejdsspørgsmål	15
Arbejdsark 3: Farv mens du lytter.....	16
Hvordan bruges arbejdsark 4a og 4b	17
Arbejdsark 4b: Skab overblik i de første minutter	18
Arbejdsark 4b: Skab overblik undervejs.....	19
Arbejdsark 5: Det døende barn.....	20

Kopiering fra dette materiale må kun finde sted på institutioner eller virksomheder, der har indgået aftale med Copydan Tekst & Node, og kun inden for de rammer, der er nævnt i aftalen.

Introduktion til undervisningsforløbet

Historien om en moder er skrevet af H. C. Andersen i 1847. Den er blevet genfortalt i mange forskellige versioner. Radiodrama.dk har tilpasset den originale tekst, så den passer til fire skuespiller, der læser eventyret højt.

I den efterfølgende redigering er der arbejdet med lyddesignet omkring eventyret, så tekst og lyd får et samlet udtryk. Man kan sige, at lydkulissen omkranser tekstens handling og budskab.

I dette undervisningsforløb, skal eleverne både arbejde handlings- og refleksionsorienteret med eventyret bl.a. gennem arbejdsspørgsmål, samt have særsilt fokus på lydbilledet.

Derudover er der oplæg til en afsluttende kreativ opgave, hvor eleverne i par skal perspektivere til H. C. Andersens digt *Det døende barn* samt indtale en oplæsning af digtet og arbejde med et passende lyddesign.

Du kan læse mere under lektionsplanen.

Historien om en moder

kan høres gratis på

www.radiodrama.dk

Lektionsplan

Forforståelse

Forløbet lægger op til, at I i klassen indleder med at læse de to første tekster:

H.C. Andersen

Sorg, børnedødelighed og Gud i 1800-tallet

Tal derefter om følgende:

1. Hvorfor var almindelige sygdomme som lungebetændelse og mæslinger livstruende for børn i 1800-tallet?
2. Hvordan påvirkede det familier på H.C. Andersens tid, at børnedødeligheden var så høj?
3. Hvilken rolle spillede religion og troen på Gud, når folk oplevede sorg i 1800-tallet?
4. Tror I, at sorgen over barnetab var anderledes dengang end i dag?

Første lyt

Første lytning har fokus på anslaget første to minutter, der skaber en forforståelse og forventning hos lytteren for, hvad der videre vil ske.

- Begynd med at høre de første to minutter af anslaget i fællesskab i klassen.
- Derefter skal eleverne lytte individuelt
- Mens eleverne lytter til de første to minutter skal de have fokus på lydbilledet.
- Brug Arbejdsark 1
- På arket er der 8 kasser. Eleverne skal skrive de lyde ned, de hører i anslaget. En lyd i hver kasse – vær opmærksom på, at stemmer også er en del af det samlede lydbillede.

Inden eleverne lytter videre, skal de tale sammen to og to.

1. Hvad er det, der er på færde i fortællingen?
2. Hvordan er stemningen? Begrund dit svar.
3. Hvordan har moderen det?
4. Hvem er manden?
5. Hvad vil der ske?

Andet lyt

Andet lyt har fokus på handlingen, og skal høres i sin helhed.

- Inden eleverne skal lytte til hele *Historien om en moder* anbefales det, at I sammen gennemgår arbejdsspørgsmålene på Arbejdsark 2.
- Når I gennemgår spørgsmålene først, bliver elevernes lyttefokus aktiveret, da de ved, hvad de (også) skal lytte efter.
- Mens eleverne lytter, kan de sidde og farvelægge illustrationen af moderen og hendes barn.
- Brug arbejdsark 3.
- En relevant tegning kan være med til at skabe lyttefordybelse, lyttefokus, og illustrationen vil efterfølgende hjælpe eleverne med deres hukommelse.
- Afslut med at tale om spørgsmålene igen.

Tredje lyt

Tredje lyt har fokus på *Historien om en moders lyddele*, hvor eleverne skal lave en analyse af fortællingens samlede lydbillede.

- Inden eleverne skal lytte en tredje gang, kan I med fordel læse teksten:

Reallyde og effektlyde

- Herefter skal eleverne lytte enten individuelt eller i makkerpar.
- Læs mere om, hvordan aktiviteten skal foregår på arket: Sådan benyttes arbejdsark 4a og 4b – det er også en mulighed at printe og udlevere opgavebeskrivelsen til eleverne.
- Eleverne skal benytte enten arbejdsark 4a eller 4b til aktiviteten.

Perspektivering

Når eleverne er færdige med deres arbejde omkring *Historien om en moder*, kan de perspektivere til H. C. Andersens digt; *Det døende barn*, der udkom i 1827.

- Udlever arbejdsark 5 til eleverne.
 - Læs evt. digtet højt for eleverne, inden de skal arbejde med det.
 - Lad eleverne arbejde sammen i makkerpar, hvor de skal tale om følgende:
1. Hvordan skildres forholdet mellem barn og voksen i de to tekster?
Sammenlign barnets og den voksnes rolle, og undersøg, hvordan kærligheden mellem dem kommer til udtryk.
 2. Undersøg, om døden beskrives som noget skræmmende, fredfyldt eller meningsfuldt, og forklar med eksempler fra begge tekster.
 3. Hvilken betydning har tro og religion i "Det døende barn" og "Historien om en moder"?
 4. Sammenlign, hvordan kristne forestillinger om Gud, himlen og livet efter døden påvirker personernes handlinger og håb.
 5. Hvordan bruger H. C. Andersen følelser til at påvirke læseren i de to tekster?
 6. Hvilken tekst har gjort størst indtryk på dig og hvorfor?
 7. Hvilke ligheder og forskelle der er i teksterne?
 8. Hvad synes I budskabet/budskaberne er i de to tekster?
 9. I har også læst om børnedødelighed og religion i 1800-tallet. Har budskaberne i *Det døende barn* og *Historien om en moder* samme relevans i dag?

Afslutning

Som afslutning på forløbet, kan eleverne i makkerpar indtale *Det døende barn* og efterfølgende arbejde med et passende på lydbillede.

Eleverne kan arbejde med følgende områder:

- Oplæsning
- Stemmeføring og følelser
- Redigering
- Planlægge lydeffekter og baggrundslyde

Velegnede redigeringsprogrammer

I kan indtale jeres erindringer på jeres telefoner og derefter sende lydfilen til en mail, hvorfra I uploader filen i et redigeringsprogram.

www.wetransfer.com kan sende store lydfiler.

Derefter kan I redigere i ét af følgende programmer, hvor der også ligger gratis musik og lydeffekter. Upload derefter i en klassekanal på Skoletube, hvis Wevideo benyttes, eller send filen fra Audacity til jeres lærer.

- WeVideo i www.skoletube.dk
- <https://www.audacityteam.org/>

H.C. Andersen

H.C. Andersen (1805-1875) er vel nok Danmarks mest kendte forfattere, ja en måske endda den mest kendte i verden. Han skrev mere end 160 eventyr, som er oversat til over 150 sprog og læses over hele verden. Du kender sikkert allerede en del af hans eventyr som *Den grimme ælling*, *Prinsessen på ærten*, *Klods Hans* og *Den standhaftige tinsoldat*. Men H.C. Andersen skrev også en række mere alvorlige og filosofiske eventyr, bl.a. *Den lille pige med svovlstikkerne*, *Skyggen* og *Den lille havfrue*.

Historien om en moder udkom i 1847 og regnes for at være et af H.C. Andersens mest følelsesladede eventyr. Historien handler om en moder, der kæmper imod Døden, der har taget hendes syge barn. På sin rejse til Dødens drivhus må hun give afkald på næsten alt, hvad hun ejer – sine sange, sit blod, sine øjne og sit hår, men det gør hun, fordi hendes kærlighed til barnet er større end noget andet.

Eventyret handler om kærlighed, sorg, håb og tro. Samtidig stiller det store spørgsmål: Kan mennesker acceptere, at nogle ting ligger uden for deres kontrol? Hvem kan bestemme over liv og død?

Historien er et godt eksempel på H.C. Andersens særlige måde at skrive eventyr på. Han blander det realistiske med det overnaturlige, så Døden, Natten, Søen og Tornebusken bliver levende figurer. De fungerer som symboler på de prøvelser, moderen må igennem, før hun når frem til erkendelsen.

Sorg, børnedødelighed og Gud i 1800-tallet

I dag er det heldigvis meget sjældent, at små børn i vores del af verden dør af sygdomme. Sådan var det ikke i 1800-tallet. Dengang døde mange børn, allerede før de fyldte fem år. Det vi i dag kender som almindelige sygdomme som lungebetændelse, mæslinger eller kighoste var dengang livstruende, fordi man endnu ikke havde antibiotika eller moderne vacciner, og generelt var lægevidenskaben langt fra nutidens kendskab om sygdomme, behandling og forebyggelse.

For familier på H.C. Andersens tid var døden derfor en langt mere almindelig del af livet end i dag. Mange mennesker oplevede at miste et barn, måske endda flere. Sorgen var stor, men den var også noget, næsten alle kendte til og kunne spejle sig i.

Religion spillede en anderledes vigtig rolle i samfundet. De fleste danskere var medlemmer af folkekirken, og troen på Gud var en naturlig del af hverdagen. Når et menneske døde, troede mange, at Gud havde en plan, som mennesker ikke altid kunne forstå. Derfor kunne troen give håb og trøst, selv midt i den største sorg, som det er at miste et barn.

Denne tankegang præger *Historien om en moder*. Moderen kæmper desperat imod Døden, fordi hun elsker sit barn. Undervejs møder hun forskellige kræfter i naturen, som alle kræver et offer af hende. Til sidst får hun mulighed for at se to mulige fremtider. Den ene er fyldt med lykke, den anden med lidelse, men hun får ikke at vide, hvilken der tilhører hendes eget barn. Hun indser derfor, at hun ikke kan vide, hvad der er bedst – og hvem er hun, at ofre en anden mors barn for at redde sit eget?

For nutidens læsere kan denne afslutning virke overraskende eller svær at forstå. Mange mennesker i dag har et andet forhold til religion end i 1800-tallet. Derfor kan eventyret også læses som en fortælling om at acceptere det, man ikke kan ændre. Uanset om man er religiøs eller ej, handler historien om, hvordan mennesker forsøger at finde mening og håb, når de oplever et stort tab.

Reallyde og effektlyde

Historien om en moder er et radiodrama, hvor fire skuespillere læser det originale eventyr op, og efterfølgende i redigeringsprocessen er der lagt lyde og musik på fortællingen.

Lydfortællinger har, selvfølgelig, fristes man til at sige, særligt fokus på lyde og deres indbyrdes fælles udtryk i samspil med fortællingen. Lyde skaber stemninger og er med til at sætte scenen for den fortælling, som modtageren skal høre.

Vi er vant til at lyde også har et billedligt udtryk, fx film, musikvideoer, reels, sociale medier o. Lign. Når vi begynder at lytte fokuseret, vil der for det meste danne sig billeder for vores indre øje, og ofte vil det være billeder, der også er en del af vores erindring. Hører man børn, der leger, vil billedet formentlig være lig en legeplads, man genkender fra sin egen barndom. På den måde skaber man en genkendelighed ved lyde, selvom der ikke umiddelbart følger et billede med.

Lyd og musik kan udtrykke følelser og forstærke stemninger, både i lydfortællinger og på film. Lyde kan bruges som dramaturgiske virkemidler for at øge spændingen i en fortælling og som set up, et varsel om, hvad der vil komme til at ske. Lyde er med til at påvirke vores underbevidsthed og følelsesregister.

Det kan være svært at registrere alle lyde i et lydbillede på grund af de mange lag, men skilles lydene ad, kan man få en større forståelse for, hvilken betydning den enkelte lyd har for en fortælling, hvad enten det er med eller uden en billedside.

De mange lyde, vi hører omkring os kan inddeles i mange underkategorier, du vil her få en kort introduktion til de fem overordnede.

Stemmer har den altafgørende betydning i en lydfortælling, da det er stemmernes funktion, der bringer fortællingen fremad. Stemmen skal være troværdig i forhold til position, den har. Det kan være en ydre fortæller, medvirkende, voice over eller andet.

Reallyde er autentiske lyde, der i fortællinger kan høres af både de medvirkende og publikum. Reallydene er lagt på fortællingen, efter den er optaget, eller der er skruet op/ned for volumen, for at forstærke en stemning i fortællingen. Typisk vil man have reallyd i fiktive fortællinger, eller dokumentarer, der er blevet fiktioniseret for at forstærke en stemning, fx et spændingsøjeblik.

Clean sound kan også gå under reallyde, men forskellen er, at der ikke er manipuleret med lydene. De er en naturlig del af baggrunden på optagelsen. Ser man TV eller hører en podcast, er clean sounds desuden defineret ved, at de medvirkende i fortællingen kan høre lyden. Ofte vil nyhedsindslag, interviews og reportager være præget af clean sounds, da optagelser har fundet sted på lokationen.

Effektlyde er ligesom reallyde tilføjet fortællingen i redigeringsfasen. Forskellen på de to lyde er, at effektlyden kun kan høres af tilskueren og ikke af de medvirkende. Effektlyde forstærker stemninger og følelser og kan i høj grad være med til at skabe dramaturgisk spænding; f.eks. kan en pludselig høj, skinger lyd give en chokeffekt.

Musik går under effektlyde og bruges ofte som underlægningsmusik og har samme formål som effektlyde. Typer af instrumenter, toner, styrke og tempo er med til at skabe både dynamik i fortællingen og sætte den stemningsmæssige scene, der kan variere mellem alt fra sørgelig og trist til en humoristisk, action præget scene.

Arbejdsark 1: Anslaget

Lyt til de første to minutter

Når du hører en lyd, skal du skrive den ned i en kasse.

Arbejdsark 2: Arbejdsspørgsmål

Inden du skal lytte til hele *Historien om en moder*, skal I fælles i klassen gennemgå spørgsmålene herunder. På den måde, er dine ører tunet ind på, hvad det (også) er ved eventyret, I skal lægge særligt mærke til.

Mens du lytter, kan du farvelægge tegningen på næste side. Brug eventuelt farver, du synes, passer til stemningen i fortællingen.

Når du har talt hørt fortællingen færdig, skal du tale med en makker om spørgsmålene:

1. Hvad handler eventyret om?
2. Hvad lagde du særligt mærke til?
3. Hvad må moderen give afkald på under sin rejse?
4. Hvad symboliserer Tornebusken, Søen og Drivhuset?
5. Hvordan bruger de forskellige personer deres stemmer?
6. Hvordan passer musik og lyde til handlingen?
7. Hvilke følelser kommer til udtryk gennem dialogen.
8. Hvilken betydning har lyde og pauser har for fortællingen.
9. Hvordan fremstilles Døden?
10. Hvordan udvikler moderens følelser sig gennem historien?
11. Hvordan påvirker sproget og dialogen stemningen?
12. Hvorfor ændrer moderen mening til sidst?
13. Hvad tror I er eventyrets vigtigste budskab?

Arbejdsark 3: Farv mens du lytter

Hvordan bruges arbejdsark 4a og 4b

Til eleven:

Det er tid til at analysere og undersøge de enkelte lyde hver for sig og deres sammenhæng.

Du kan bruge forskellige farver for at skabe et tydeligere overblik.

Skemaet er inddelt i 15 sekunders intervaller.

Hver gang du hører en lyd, skraverer du tidskode-feltet ud for den angivne lyd i venstre kolonne.

Kommer der en ny lyd, skrives den ned, og feltet skraveres.

På den måde får du et visuelt overblik over, hvor mange lyde, der er samtidig, ligesom du kan arbejde med lydenes lag, som kan inddeles i forlyd, mellemlyd og baggrundslyd.

Når du er færdig med dit skema, kan du sætte dig med en makker og gennemgå jeres lyde.

- Har I hørt det samme?
- Kan I afgøre, om det er reallyd eller effektlyd?
- Er der lyde, der ændrer sig – evt. ved at være tæt på eller langt fra mikrofonen?
- Er I overrasket over antallet af lyde?
- Er der noget, der mangler?

Arbejdsark 4b: Skab overblik i de første minutter

[illegible]

Arbejdsark 4b: Skab overblik undervejs

[illegible]

Arbejdsark 5: Det døende barn

-Skrevet af H. C. Andersen, 1827

Moder, jeg er træt, nu vil jeg sove,
Lad mig ved dit Hjerte slumre ind;
Græd dog ei, det maa Du først mig love,
Thi din Taare brænder paa min Kind.
Her er koldt og ude Stormen truer,
Men i Drømme, der er Alt saa smukt,
Og de søde Englebørn jeg skuer,
Naar jeg har det trætte Øie lukt.

Moder, seer Du Englen ved min Side?
Hører Du den deilige Musik?
See, han har to Vinger smukke hvide,
Dem han sikkert af vor *Herre* fik;
Grønt og Guult og Rødt for Øiet svæver,
Det er Blomster Engelen udstrøer!
Faaer jeg ogsaa Vinger mens jeg lever,
Eller, Moder, faaer jeg naar jeg dør?

Hvorfor trykker saa Du mine Hænder?
Hvorfor lægger Du din Kind til min?
Den er vaad, og dog som Ild den brænder,
Moder, jeg vil altid være din!
Men saa maa Du ikke længer sukke,
Græder Du, saa græder jeg med Dig.
O, jeg er saa træt! — maa Øiet lukke —
— Moder — see! nu kysser Englen mig!

Historien om moder

I 2025 udgav Radiodrama.dk *Historien om en moder* – baseret på det originale eventyr, skrevet af H. C. Andersen og udgivet i 1847.

Det er Morten Aagaard, der har bearbejdet manus, så det kan dramatiseres af fire skuespillere, der hver spiller forskellige roller.

Medvirkende:

Julie Anna Hedegaard

Thomas Bjerre

Trine Villumsen

Camilla Rosborg

Optagelse:

Kia Lundsgaard

Lydsценograf:

Morten Aagaard

Musik:

Everyday Cinematic Sounds Soothsayer - John Patitucci SPRING OF DECEPTION -

Density & Time Underwater Exploration – Godmode Elegy - Wayne Jones